

BİR AİLE ROMANININ SUNU

PÉTER NÁDAS

ÇEVİRİ: GÜN BENDERLİ

♥ can
roman

PÉTER NÁDAS
BİR AİLE
ROMANININ
SONU

Egy családragény vége, Péter Nádas

© 1977, Péter Nádas

© 2014, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Szépirodalmi Könyvkiadó ve Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Kasım 2014, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Berrak Göçer

Düzeltili: Nükhet Polat, Burçak Karabağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek, Serap Bertay

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş

Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-2412-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

PÉTER NÁDAS
BİR AİLE
ROMANININ
SONU

ROMAN

Macarca aslından çeviren

Gün Benderli

Péter Nádas'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Ölümlle Baş Başa, 2013

PÉTER NÁDAS, 1942'de Budapeşte'de doğdu. Çağdaş Macar edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan yazar, 1961-1963 yılları arasında gazetecilik ve fotoğrafçılık öğrenimi tamamladı. 1965'ten 1969'a kadar Budapeşte'de yayımlanan *Pest Megyei Hírlap* dergisinde muhabir olarak çalıştı, aynı zamanda oyun yazarlığı ve fotoğrafçılık uğraşlarını da sürdürdü. Ülkesinde Széchenyi Edebiyat ve Sanat Akademisi; Almanya'da Berlin Sanat Akademisi üyeliklerine seçilen Nádas, 1998' de Macar Dijital Edebiyat Akademisi'nin kurucuları arasında yer aldı. Péter Nádas'ın öykülerinin yanı sıra "Anılar Kitabı" (1986) ve "Paralel Öyküler" (2005) adlı romanları var.

GÜN BENDERLİ, 1930'da İstanbul'da doğdu. Paris'te aldığı hukuk öğrenimini yarıda bırakarak Budapeşte Radyosu'nun Türkçe yayınlarında çalışmak üzere Macaristan'a gitti. Anılarını kaleme aldığı *Su Başında Durmuşuz* adlı kitabı 2003'te, *Sofralar ve Anılar* adlı kitabı ise 2012'de yayımlandı. Macaristan'da 2002'de yayımlanan ilk kapsamlı Macarca-Türkçe sözlüğü hazırlayan ekipte yer aldı. 2013'te ise Türkçe-Macarca sözlük yayımlandı. Çevirileri: Imre Madách (*İnsanın Trajedisi*), György Dragomán (*Beyaz Şah*), Krisztián Grecsó (*Hoş Geldin / Klein Güncesi*), Imre Kertész (*Dosya K*). Dünya Masalları Dizisine (*En Güzel Macar Masalları*), Péter Nádas (*Ölümlerle Baş Başa*), Szilárd Rubin (*Piliç Oyunu*) ve László Kraszhanorkai (*Savaş ve Savaş*).

*Ve aydınlık karanlıkta ışıır,
ama karanlık onu kabul etmedi*

Yeni Ahit, "Yuhanna", 1:5

Leylak ve badem ağaçlarının arasında, mürverlerin altında. Rüzgâr esmediği halde bazen bir yaprağı kımıldayan ağacın biraz berisinde. Ailemiz üç kişilikti: baba, anne ve çocuk. Ben babaydım, Éva anne. Çalılıktayken vakit hep akşam olurdu. “Hep uyku, hep uyku! Niçin durmadan uyuyoruz?” Anne çocuğu yatırdı. “Babası, çocuğa bir şey anlatsana!” Mutfaktan kap kacak sesleri geliyor, bulaşık yıkıyor demek. Ben yazı masamın başında Nina Potapova'nın¹ kitabından güya Rusça çalışıyorum, Éva'nın seslendiğini duyunca kalkıp çocuk odasına gittim. Çocuk odasının içini samanla kaplamıştık, yumuşacıktı. Yatağın kenarına oturdum, çocuğun başını kucacıma yatırdım. Ellerimi ıslak saçları arasında gezdirdim, sarıldım ona. Annem bana nasıl sarılıyorsa öyle, avucumu nemli alnına değdirdim, tenimde hissettiğim kendi elim mi yoksa onun alnı mı anlayamadım. Boynunda kalın bir damar vardı. Bu damarı delsem kanı fışkırır, akar. Mutfaktan hâlâ kap kacak sesleri geliyordu. “Acele et babası, yoksa suareye geç kalacağız!” O hep suarelere gitmek istiyordu, ben masal anlatırken acele etmek iste-

1. 1950'li yıllarda Macaristan'da kullanılan tek Rusça öğrenme kitabının yazarı. (Ç.N.)

miyordum, çocuğun nemli saçlarını kucağında duymak hoşuma gidiyordu. “Ne anlatayım sana?” Çocuk gözlerini açtı. “Ağacı anlat yine.” Bana bakan gözlerini görünce masalı değil, sahiden bir çocuğum olsaydı da kucağında böyle yatsaydı, diye düşündüm. “Tamam. Ağacı anlata-
yım ama yum gözlerini, öyle dinle. Bir varmış bir yok-
muş, evvel zaman içinde bir ağaç varmış. Çok özel bir ağaçmış bu. Bu ağacın bir tane yaprağı varmış. Bin tane. Ama benim anlattığım yaprak çok özelmış çünkü diğer yapraklara hiç benzemiyormuş. Bu ağacın bulunduğu bahçe lanetli bir bahçeymiş. Bu bahçenin nerede olduğunu kimse bilmiyormuş, sadece böyle bir bahçe olduğunu biliyorlarmış, o kadar. Çok aramışlar, bir türlü bulamamışlar. Bir sürü polis hafiyesi de aramış bahçeyi, polis köpeklerine de aratmışlar. Rahat dur, kıpırdama! Bahçe sokaktan bakıldığında görünmüyormuş. Uçaktan da görünmüyormuş. Ama biz biliyorduk girişinin nerede olduğunu. Bahçeye giden gizli bir tünel vardı, tünelin kapısı bir çalılığın arkasındaydı. Tünelden geçince sokaktan doğru bahçeye giriliyordu! Bu gizli tünelde yarasa-
lar vardı, orada yaşıyorlardı. İşleri bahçeyi korumaktı. Yarsa pis kokar. Biz buna rağmen çıktık yola çünkü ben sihirli sözü biliyordum: Yarsa yarsa, koydum seni torbaya! Tohumu ektim, torbayı diktim! diye bağırınca yarasa-
lar tünelin en karanlık yerlerine kaçıp gizlendiler. Yanımıza cep lambası da almıştık, hani o ışığı tek yere odaklananlardan. Bir de ne görelim, yol hâlâ serbest değil, bu sefer ahtapotlar geliyor. Ahtapotların gözleri projektör gibi. Birisi tünele girecek olursa hemen ona doğru yüzüyorlar. İkiyaşamlı ahtapotlar bunlar, havada da çok hızlı yüzüyorlar. Geceleri mağaralarından çıkıyorlar ama gizli kalmak istedikleri için gözlerini kullanmıyorlar. Fakat birisi mağaraya girerse o zaman yandı! Hemen kollarının arasına alıp canı çıkıncaya kadar sıkıyorlar. Biz mağarada

yürümeye başladık, yerler kemik doluydu. Çok kişi girmiş bu mağaraya ama kimse bahçeye kadar gidememiş. Bunu düşünememiştir işte. Yaraları yenersek yolumuz açılır sanmıştık.” Babaannem bütün gün yatakta yatıp limonlu şeker yerdi. Bakkalda iki kırka alıyordu şekerleri. Limonlu şekeri ben de çok severdim, bir süre emer, ağzımda yuvarlardım; dilimle oraya buraya çevirir sonra birden ısırırdım, o zaman içinden limonlu ahududu tadındaki jelatin fıskırırirdi. Babaannem hep kendisi giderdi bakkala şeker almaya. Yüzer gramlık altı külah alırdı. Haftanın her günü için bir tane. Cuma günü oruç tutardı. Külahları yastığının altına koyardı. Şekerler yastığın altında erir, önce birbirine sonra da külahın kâğıdına yapışır. Bana sen de alabilirsin, dediğinde elime üç şeker birden geldiği olurdu. Ama bazen boşuna isterdim. “Babaanne şeker versene!” “Vermem!” “Babaanne şeker ver!” “Yok!” “Yalan söyleme babaanne!” “Yok dedim ya, kalmadı! Ama olsa da vermezdim. Şeker dişleri çürütür. Dişlerine yazık olur! Dişler çok lazımdır insana!” Babaannem yatağına siyah bir kıyafetle yatardı, büyükbabam ölmüştü çünkü. Büyükbabam öldükten sonra babaannem bir daha hiç yemek pişirmedi. Ben tereyağlı ya da hardallı ekmek yerdim, o şekerlerini çiğneyip dururdu. Geceleri uyumazdı, pencerenin önünde durur beklerdi, büyükbaban gelecek ama ne zaman geleceği belli değil, derdi. Büyükbabam bana çok şey anlatırdı. Sahici masal değil; hayattan, olmuş şeyler. “Şimdi hayatımın mutluluğunu anlatayım,” der, onu mutlu eden olayları anlatırdı. Ya da derdi ki: “Şimdi ölümden nasıl kurtulduğumu anlatayım. Bir keresinde, 1915 yılının 3 Ocak’ında süvarilerimle devriyeye çıkmıştık. Sibiry’a’da yoğun sis vardı o gün. Derken tuhaf birtakım nal sesleri çarptı kulağıma, herhalde, dedim, bunlar bizim atlarımızın nallarından çıkıyor, yoğun siste sesler yankılanıyor, onun için böyle

tuhaf geliyor kulağıma. Birkaç dakika geçti geçmedi birden yoğun sisi yabancı atlılar vardı. Gölgeymiş gibi görünüyordu hepsi. Düşünmeye bile vakit kalmadı. Birbirimize o kadar yakın düştük ki, at insandan daha akıllı hayvan olmasa çarpışacağız. Atlar şaha kalktı, kişnedi. Köpoğlu Sırp çaktı kılıcını. Ben de çektim! Kapıştık. Ama onun pozisyonu daha elverişliydi, daha yüksekte duruyordu. Ben giriştim kılıcımla, o kılıcını öyle bir salladı ki, eğer atın üstünde boynumu kısmasaydım kellem kesin uçardı, neyse ki sadece kalpağım gitti. Sonum geldi anlaşılan, dedim kendi kendime. Tam o sırada süvarilerimden biri yetişti. Köpoğlu Sırp kılıcını bir de yukarıdan aşağıya indirmek üzere kaldırırken –valla atımla birlikte iki parçaya ayrılırdık– süvarim kellesini uçuruverdi.” Büyükbabam bunu anlatırken o kadar gülerdi ki takma dişleri yerinden fırlayıp ağzına düşerdi; hemen düzeltir, yerine yerleştirirdi dişlerini. “İlk kurtuluşum böyle oldu işte. Ya da doğuşum diyelim. Tanrı yardımcım oldu. Sonra bir keresinde Fiume’deyiz¹, tam da doğum günümde. 1916’da bir sonbahar günü, tamı tamına Kasım’ın 10’unda. Önümüzde Prinz Eugen gidiyor, biz de arkasından. Bir saat gittik gitmedik, birden bir top atışı! Prinz Eugen iki yara aldı, battı. İçindekiler hep boğuldu denizde. Biz kendi gemimizde yolumuza devam ettik, ta Durrës’e varıp demir atana kadar. Yol boyunca koltuğunun altındaki kocaman bir çıban bir türlü patlamak bilmedi; kolumu indiremiyordum, o derece. Meğer orada da kolera bekliyormuş bizi. Herkes yakalandı hastalığa. Ama ben onu da atlattım. Oysa Fiume’deyken ben de Prinz Eugen’e binmek istemiştim. Ya, böyle işte! Çıban yüzünden yüzemezdim bile, yani yüzme bilseydim eğer!

1. Günümüzde Rijeka adıyla Hırvatistan sınırları içinde yer alır. (Ç.N.)

Tanrı beni terk etmedi, yardım etti bana. Gördüğün gibi buradayım! Yaş seksen dört. Az buz değil! Sonra daha neler neler geldi başıma. Dördüncü kattan atılan bir kol- lu şamdan az kaldı tepeme iniyordu. Bir keresinde de üç gündür yürütüyorlardı bizi. O zaman genç de değildim artık. Zorunlu yürüyüştü bu, Ruslar geliyordu peşimiz- den. Günde iki kez biraz dinlenebiliyorduk o kadar. İn- sanın sıçmaya bile vakti olmuyordu. Durduğumuzda her birimiz olduğumuz yere çöküyorduk. Bir keresinde yol kenarına öylesine yatmışım, Saalfeld Ormanı'ndayız, top- rağa bakıyorum, ya ben gençliğimde gelmişim buraya, ne kadar garip, o zaman başkaydı burada olmamın nede- ni, ne kadar güzel, yumuşak bir toprak bu. Yani tam beni içine alıp sarmalamak için yaratılmış sanki, geri geldim işte. Burada kalıyorum, tamam, benim yerim senin koy- nun, artık ben buradan kalkmam, bir yerlere gitmem, diye düşünüyorum.” Büyükbabam öykünün burasına geldiğin- de her defasında başını kaldırır ve öyle bir bağırdı ki ağzı kapkara olurdu. “*Aufstehen! Schnell! Los! Schnell! Los!*”¹ Sonra bir süre susardı, yüzü yine eski rengini alır sararırdı. “Orada yerde yatarken kendi kendime, bağır sen bağır, diye düşündüm, bana boşuna bağıryorsun, ben kendimi artık toprağa teslim ettim. Görüyor musun insan ne kadar kendini beğenmiş bir hayvan. Hayatı ken- di elinde sanıyor. Sanki hayat onun iradesine bağlıymış gibi. Ne münasebet! Ben istediğim kadar böyle düşün- yim, her şey başka türlü oldu. Alman dikildi başıma. *Wa- rum stehst du nicht auf mein lieber Jude?*”² Zar zor başımı kaldırdım. Bakıyorum, tabancasını çekmiş bile. İyi, he- men bitecek demek. Ama istedim ki, istedim ki onun

1. (Alm.) Ayağa kalk! Çabuk! Hadi! Çabuk! Hadi! (Ç.N.)

2. (Alm.) Neden kalkmıyorsun, Yahudiciğim? (Ç.N.)

değil, benim irademle olsun. Ne olur vur beni! Vurmadı. Tabancasını yerine koydu. Baktı. Akıllı, kahverengi, uysal gözleri vardı, bir köpeğin gözleri gibi. Bir tükürük attı üstüme. Sonra bir de tekme vurdu, yürüdü gitti. Tanrı böyle kurtardı hayatımı. Orada yol kenarında, bıraktı yaşayayım diye.” Büyükbabam öldükten sonra babaannem hep ışıkları söndürür, yatağıma oturur bana bir şeyler anlatırdı. Elektriği israf etmemizi istemezdi. Bir keresinde annemi anlatmasını istedim. Ama o uyumamı bekledi. Ben uydurma masalları daha çok severdim. Ben baba olduğum zaman çocuğu yatırdığımızda hep bir masal uydururdum. Ağaç masalı şöyle devam ederdi: “İki değnek aldık elimize. Ahtapotlar geldi. Yüz tane. Her bir ahtapotun elli kolu vardı. Değneği şöyle bir salladım! Bize bir şey yapamayacaklarını anladılar! Hemen girdik bahçeye! Arkamızdan bakakaldılar! İyi de, biz de bakakaldık! Çünkü bahçe ağaç doluydu. Çok tuhaftı ağaçlar! Her türlü ağaç vardı ama hiçbirinin ne ağacı olduğu anlaşılmıyordu. Şeftali ağacı sandığımızdan erikler, kirazlar, vişneler hatta üzüm salkımları sarkıyordu. Tıka basa doyurduk karnımızı. Anlattığım ağacı çok sonra fark ettik.” Burada kestim anlatmayı. Kucağımda uyuyan yabancı bir baştı. Buraya nasıl geldiğimi kendim de anlamadım. Yarıaçık ağızından muntazam nefes alıyordu. Çok uzaklarda bir otomobil durdu, motorunu çalıştırmaya devam etti. Sanki kucağımda uyuyan bendim, kendimi gördüm kucağımda. Ne iyi olurdu başımı başının yanına koymak, onunla birlikte uyuyabilmek. Elimi yavaşça alnından çektim. Hissetti, kıpırdadı, ağzı kapandı. Şimdi daha fazla ses çıkararak burnundan nefes almaya başladı. Sokaktaki otomobilin motoru uğulduyordu. Ne kadar iyi olurdu benim de böyle yüksek bir alnım olsaydı; benim alnımı saçlarım çok kapıyordu, bundan utanıyordum. Éva hâlâ dışarıda, mutfakta kap kacakla uğraşıyordu. Sıcak

iyice sıkışmıştı olduğum yere, hiç esinti yoktu. Buna rağmen ışın noktacıları belli belirsiz bir tempoyla titreşiyorlardı. Alnında da bir ışın noktacığı kıpırıyor, saçlarına vuruyor, sonra kayboluyordu. Elimi oradan çektiğime pişman oldum. Avucumun onun alnı olduğunu yine hissetmek istedim. “Neden ona masal anlatmıyorsun?” “Uyudu. Yalancıkdan değil sahiden uyudu.” Éva tencereyi rafa koydu. Raf, ağacın iki dalı arasına yerleştirilmiş bir tahta parçası ama biz ona mutfak dolabı diyoruz. Ağacın dalına çarparsak dibi delik tencereler yere düşüyordu. Éva o zaman hep, “Ama babası, mutfak dolabı kırıldı, artık tamir etsen fena olmaz!” derdi. Bu sefer tencereler yere düşmedi, oysa yanıma kayarken dikkat ettiği halde dala çarpmıştı. Kokusunu duyuyordum. Sanki titreşen ışın değil, onun derisiydi. “Suareye gideceğiz!” Küçük bir mayo altı giymişti, üstünde fırfırlı bir sutyen. Ama sutyeni ne kadar çekiştirse de işe yaramıyordu çünkü içine girecek memeleri büyümemişti henüz. Suareye gitme zamanı gelince çalıların arasından çıkardık, pembe tülü yerlere kadar inerdi, “Mücevher de takacağım,” derdi. “Fazla takı takmak olmaz. Kadının üstünde az ama pahalı, zevkli mücevher olmalı, biliyor musun?” Bütün gözler ona çevrilirdi. Uzun eteğini iki parmağının ucuna kısıtırıp zarif bir şekilde kaldırır, öyle dans ederdi. “Avizeler ışık saçıyor! Kristal avizeler!” Buradan çıkmak, suareye gitmek istemiyordu canım. Birden iki bedeninin temasını, ağırlığını hissettim. “Suareye gideceğimize sevişelim!” Sarıldım ona. Kokusunu ağzımda hissettim; çocuğun kuruyan saçlarında ve onların evinde de duyduğum kokuyu. “Nasıl yapacağız?” Arka üstü yattım, vücudu benimle birlikte devrildi. Şimdi öpmeliyim, şimdi öpmeliyim. “İşte böyle.” Karnımda çıplak karnı. Kasıklarımında çocuğun başı. Yukarı taraftaki bahçeden anneleri bağırmaya başladı. “Gáboréva, çıkın artık! Gáboréva çıkın artık şu

sudan!” Anneleri hâlâ havuzdayız sanıyordu. Éva boynunu ısırdı. Bakıştık. Ben ısırık yerini ovuşturdum, aslında ovuşturmak istememiştim, acımamıştı bile. Anneleri terasta duruyordu, üstünde, bir keresinde çıkarıp odaya çırilçplak girdiği aynı sabahlık, o zaman biz orada, odaydaydık, oynuyorduk. Bekledim belki yine çıplak dolaşır diye. Ne kadar ilginç, bir şeyi olsun diye beklediğimde hiçbir zaman olmuyor. Bazen ben çocuk olurdum, Gábor baba, öyle oynardık. Gábor başka türlü davranırdı. Bu bana çok ilginç gelirdi. Fakat akşam yemekten sonra beni yatırdıklarında o da masal anlatırdı. Seviştikleri zaman bana gözlerimi kapattırırlandı. Gábor iyi biliyormuş öpmesini. Öyle dedi Éva. Bazen de oynarken Éva çocuk olurdu. O zaman ben baba olurdum, Gábor anne. Éva hep annesine sokulurdu, babasını sevmezdi çünkü Arjantin’den evine dönmemiş. Ben çocuk olmayı çok severdim çünkü o zaman annem o olurdu, Gábor baba olurdu, o giderdi Arjantin’e. Orada neler olduğunu anlatırdı. Babam nadiren gelirdi eve. Ne zaman geleceğini hep bilirdik çünkü gelmeden önce telgraf yollardı. Soğa çıkar, yolunu gözlerdim. Geldiğini görünce hemen ona doğru koşardım. Ben koşardım; o, kahverengi çantası elinde, yürürdü. Birbirimize iyice yakınlaştığımızda açardı kollarını. Daima gece yolculuk yaptığı için sakalları uzamış olurdu. Kıyafeti pis kokardı çünkü kışlada kalırdı, o sorgulamaların yapıldığı yerde. Severdim o kokuyu. Kucağına tırmanırdım, öyle giderdik. Sonra boynunu kollarımdan kurtarır, şapkasını başıma geçirirdi. Fark etmediğimi sandığı zamanlar bana hoşuna gitmiyormuşum gibi bakardı. Ama ben fark ederdim. Parmaklarını dudaklarımdan üstünden geçirirdi. Şapkası da pis kokardı. Babaannem kaputu, pantolonu, şapkayı çabuk kurusun diye benzinle yıkardı. Sabah treniyle geri dönerdi. O zaman sigara yakmak yasaktı, benzin parlar da

havaya uçarız diye. Babam büyükbabamın koltuğunda, büyükbabamın ev ceketini giyip otururdu. Ama hiç benzemezdi büyükbabama, ne kadar bakarsam bakayım hiç benzetemezdim. Madem o büyükbabam gibi değil, demek ben de onun gibi olmayacağım, diye düşünürdüm. Gittiği zaman ben daha uykuda olurdum, yanıma gelir beni öper, parmaklarını dudaklarımda gezdirirdi. Yüzü yumuşak ve pürüzsüz olurdu, giysisi benzin kokardı. Büyükbabam konuşmaya başladığında hep bağırdı. Konuşmadığı zamanlar ellerini dizleri arasına sıkıştırır, başı öne düşer, kamburu çıkardı. Ne kadar cüsseli olduğu görülmezdi. Uzun zaman kimseyle konuşamazsa koltukta uyuyakalırdı. Babam bacak bacak üstüne atar, dirseğini dizine dayar, diğer eliyle sigarasını tutardı, bir dakika sonra koltuktan fırlar, odada gidip gelmeye başlardı. Her şeyi o zamana kadar hiç görmemiş gibi eline alır, tutar, bakardı. Yemekleri koklardı. Parmaklarını mobilyaların üzerinde gezdirirdi. Odada yeter derecede dönüp durduktan sonra yatağa uzanırdı, görürdüm uyumak istediğini, gözlerini kapardı ama hemen açar, bakar ve hiçbir neden olmadan gülerdi. “Neden gülüyorsun?” Alnını kırıştırırdı. “Gülüyor muyum? Yo! Yok bir şey. Belki gülünçlü bir şey gelmiştir aklıma.” Bazen ben de denerdim, acaba gülersem ne olur diye. Gülerdim. Ama o, neden güldüğümü sormazdı. Oysa sorsaydı, o güldüğü zaman acaba nasıl hissediyor, bunu anlamak için gülüyorum, diyecektim. Akşamları yanına yatmama izin vardı, bir şey anlatmasını isterdim. “Bir şey mi anlatabayım? Hele dur bir bakalım! Tanrı’m, tek bir masal olsun gelmiyor aklıma, hiçbir şey gelmiyor. Tamam, buldum! Çizmeyi anlatabayım mı? Hadi bakalım. Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde, Kafdağı’nın ardında iki tane çizme varmış. Çizmenin biri diğerinin çiftiymiş. İyi arkadaşmışlar. O kadar iyi arkadaşlarmış ki kimse onları birbirinden

ayrı düşünemezmiş. Biri bir adım atarsa diğeri de atarmış. Biri durursa öteki de dururmuş. Bunun için de çizmelerden birinin adı Biri, diğेरinin adı da Öteki imiş. Biri ve Öteki yalnız gündüzleri değil, geceleri de berabermiş. Geceleri yatağın ucunda dururlarmış. Ayakta uyumayı severlermiş. Ama pek yorulmazlarmış çünkü birbirlerine dayanırlarmış. Birbirlerinin derilerini hissetmeyi severlermiş! Aslında bundan başka bir şey istedikleri yokmuş. Böylece yaşayıp gitmişler. Yavaş yavaş ihtiyarlamışlar. Bir gün biri gelip çöpe atmış onları. Biri'ni sol tarafa, Öteki'ni sağ tarafa. Sonra, sonra, bilmiyorum sonra ne olmuş. Masal bitti, bu kadar. Hadi git uyumaya.” İnanamazdım masalın bittiğine. Yatağıma gitmeye mecbur kalırdım. “Peki ya çizmeler, çizmelere ne oldu?” diye sorardım, karanlıkta yatarken yine yanıma geldiği zaman. “Hangi çizmeler?” “İyi arkadaş olan çizmeler.” “Sahi! Çizmeler. Bilmem. Bilmiyorum ne olduklarını.” Sabah treniyle gittiği vakit, onun gibi olsam ne iyi olur, diye düşünürdüm. Ya da büyükbabam gibi. Ama karar veremezdim bir türlü; çünkü hiç utanç duymadan odadan çırilçiplak geçen anneleri gibi olmayı da hayal etmek hoşuma giderdi. Annem o olsaydı, alnım Gábor'un ki gibi olurdu. Gábor baba olunca, anne beni yatırdıktan sonra çocuk odasına yatağımın yanına gelirdi. Başımı kucağına almaz, avuçlarını boynuma koyardı. Arada bir boğacakmış gibi biraz sıkardı, o zaman dövüşürdük. Sıkmadığı zamanlar anlatırdı. Kitaplarından birinde resmi olan Kleopatra adındaki kadını anlatmayı severdi. “Bir keresinde Kleopatra adında bir kadın odasında yatıyormuş, hava çok sıcakmış. Kıpırdayıp durma. Dayak mı istiyorsun? Kleopatra odasında, yatağında yatıyormuş. Derken kapı açılıyor. Ama kimse girmiyor odaya. Kadın soruyor. Kim o? Ruhlar mı geldi yoksa? Ama sonra fark etmiş ki, kapıyı açan hayalet değil bir yılan. Kleopatra adlı kadın

soruyor: Yılan, söyle, ne istiyorsun benden? Yılan tıslayarak cevap veriyor: Sana hizmet etmeye geldim. Güzel! diyor yosma. Ama var benim hizmetkârım, bir değil yüz tane! Benim gibi hizmetkâr bulamazsın sen! Nedenmiş? Sen ne biliyorsun ki yılan? diyor şıllık.” “Böyle söyleme, adını söyle anlatırken.” “Kes sesini! Yani haspa soruyor, yılan onun hizmetkârlarının bilmediği neyi bilebilir ki? Yılan cevap vereceğine gülüyor. Sıcaktan bunalıyorsun değil mi Kleopatra? Doğru, bunalıyorum. Buna çare bulamıyor hizmetkârların değil mi? Doğru, bulamıyorlar. Bunun üzerine yılan, ben buz gibi soğuşum, diyor. Üzerine çıkar, bedenini serinletirim. O halde gel! diyor kadın. Yılanın istediği zaten bu. Bunun üzerine Kleopatra’nın üzerine tırmanmış, karnının üstünden sürünerek memelerine kadar gitmiş. Her yerine güzelce bakmış. Arada sormuş Kleopatra’ya, elma ister misin? Ay aman, hâlâ bunalıyorum sıcaktan, yok, şimdi elma yemek istemiyorum. Gitme! Gez, dolaş üstümde, sahiden ne kadar soğukmuşsun. Yılanın istediği de zaten bu. Sürünmüş, gezinmiş Kleopatra’nın üstünde ta ki deliğine sokuluncaya kadar. Ama oradan bir daha hiç çıkamamış. Orada yaşamış artık. Kleopatra’nın da hoşuna gitmiş bu iş çünkü o zamandan beri artık sıcaktan bunalmamış. Lakin başlamış karnı büyümeye, çocuğu doğacak sanmış. Yarmışlar karnını, yılan çıkmış dışarıya, küçücük yılanlarla birlikte; çünkü kadının değil akıllı yılanın yavruları olmuş. Kötü kalpli Kleopatra da ölmüş.” Anlattıklarının sonunun ne olacağını ve sonu gelince dövüşmeye başlayacağımızı bildiğim halde dinlerdim. “Aptallık bu anlatıkların, doğru değil, yalan!” Ben ağaç masalını anlattığım zaman da dövüşürdük. Masal, “Karnımızı tıka basa doyurduktan sonra çimenlere uzandığımız zaman,” diye devam ederdi. “Karnımız o kadar doluydu ki gözlerimizi bile kapatamadık. Orada öylece yatarken bir de ne göre-

lim, bir ağaç dalı bize doğru uzanıyor, tam tamına diğer ağaçlar gibi, dalı da tıpy tıpyına diğer ağaçların dalı gibi. Ama bize doğru eğilen bu dalın ucunda bir yaprak vardı, işte bu yaprak başka türlü bir yaprak. Kıpırdıyor, sallanıyor. Sanki anlayamadığımız dilden bir şeyler söylüyor. Diğer yapraklar kıvıldamıyor, sadece bu tek yaprak. Sonra bu da kıpırdamadı. Korktuk, bunun mutlaka bir anlamı olmalı, yaprağın ne söylediğini anlamazsak ne olacak acaba, derken yine kıpırdadı yaprak. Ama bu sefer öyle değil, bir şey istemiyormuş gibi, yani önce kıpırdadığı gibi değil. Diğer yapraklar yine hareketsiz kaldı. Yaprakların ayrı dilleri var, bu dil ancak sihirli bir içkiyle öğreniliyor. Yaprak üçüncü kez bize bir şey söyledi. Bu sefer yavaştan başladı, sonra hızlandı, daha sonra anlayabilmemiz için iyice yavaşlattı konuşmasını. Ama anlamadık. Buradan gitmeli, o sihirli içkiyi aramalıyız. Söylediklerini anlasaydık, ölünceye kadar o bahçede kalabilirdik." Gözlerini açtı. Şimdi dövüşeceğiz, diye düşündüm. "Böyle bahçe yok, yapraklar da konuşamaz." "Konuşabilirler!" Eğer o başlarsa dövüşmeye karşı koymazdım. Dövsün istediği gibi. Ben başlasam da yine o kazanırdı. Kadınlarla ilgili anlattıkları hoşuma gitmezdi. Evleri bizim bahçemizdeydi, çitte bir delik açmıştı, onların bahçesinden de bizim tarafa geçiliyordu. Gelmedikleri zaman beklerdim onları. Çalılar arasındaki aralığa pencere adını vermiştik. Onlar havuza girer oynar, teknede kürek çekerlerdi. Annelerinin o sabahlıkla seslendiği terasa çıkarlardı. Top oynarlardı. Onları uzun zaman gözetleyemezdim çünkü onlar da bakarlardı, orada mıyım diye. Sonra ben eve girerdim. Yalnız kalırdım. Bilirdim o gün gelmeyeceklerini. Evde canım ne isterse yapabiliirdim. Evin altını üstüne getirebilirdim. Ama hiçbir şey yapmazdım. Bir şey olsun diye beklersem ve bir şey olmazsa o zaman korkardım. Artık hep böyle olacak diye korkardım. Bü-

yükbabam iki gün yatakta yattı, sonra götürdüler. Hep aynı biçim yatmıştı, gözüne sinek konduğunu bile fark etmedi. Babaannem gündüzleri uyurdu. Ben durur, bakar, dinlerdim, nefes alıyor mu diye. Ölmüş olabileceği aklıma gelirse hemen eve koşardım. Ama babaannem sürekli yatmazdı. Sokağa çıkarken giyinirdi. Büyük çiçekli, ipek elbisesini giyerdi. Yatarken giydiği siyah kıyafetini büyükbabamın koltuğuna atardı. Beyaz şapkası, beyaz çantası masada dururdu. “Sakın bir yere gitme! Şurada oturanların evine çağırıldılar. Tanıklık yapacağım!” Beyaz şapkayı kafasına geçirdi, aynaya baktı. Boşuna yalvardım beni de götürsün diye. Bunun son derece ciddi bir iş olduğunu, orada kendisine çok önemli bir vazife düştüğünü söyledi. Bu gizliymiş. Parmaklığın iki demiri arasından başımın geçtiğini biliyordum. Kapıyı boşuna kilitledi. Annelerinin sabahlıkla çıkıp onlara seslendiği terasta iki erkek duruyordu. Sigara içiyorlardı. Havuzda tekne yüzüyordu. Teknenin tıpasını çıkarıp “gemi battı, korsanlar kazandı” oyunu oynamıştık. Merdiven tirabzanları arkasından babaannemin şapkasının yukarıya doğru çıktığını gördüm. Erkeklerden biri babaannemi eve buyur etti; diğeri sigara içiyor, bahçeye bakıyordu. Benim orada olduğumu ve gözetlediğimi bilmediğini bilmek çok hoştu. Bazen düşünürdüm, benim varlığımdan haberi olmayanların da bulunduğunu. Hava karardı. Uzun zaman evden dışarıya kimse çıkmadı. Evde arama taramanın nasıl yapıldığını hayal etmeye çalıştım. Tavan arasını. Mahzeni. Babaannem evden gittiği zaman dolapları karıştırırdım. Korkardım, ya mahzende diğer evimizi, kışın yaptığımız evi keşfederlerse diye. Erkek dışarıya çıktı, elinde bavullar vardı, bahçe yolundaki çakıltaşlarının sesi duyuldu. Herhalde taşınıyorlar. Öteki de geldi. Eve birlikte girdiler. Yoksa babaları Arjantin’den geldi mi? Terasa bir masa çıkardılar. Babaannem hâlâ çıkmadı. İçe-

ri girdiler. İki kişi bir koltuk çıkardı. Sandalyeleri iteklediler, sandalyeler düz taşların üzerinde epey kaydı. Bir tanesi bir yere takılıp devrildi. Bir ara tiz bir ses duyuldu, sonra yine sessizlik. Ya sayfiyeye gidiyorlar ya taşınıyorlar, diye düşündüm. Yine de biliyordum böyle olmadığını. Gece rüyamda görmüştüm, büyükbabam odanın ortasında duruyor, gitmesi lazımmiş. Sarılısam, ağlasam, gitme diye yalvarsam kalacak, gitmeyecek sanıyorum. Yüzümü yüzüne değdirdiğimde sakallarını hissediyorum; güneşirı tıraş olurdu. Babaannem eve geldiği zaman çok yorgunum, dedi. Yorulmuş. Beyaz çantasını, beyaz şapkasını masaya koydu. “On kilo şeker bulduk, iki teneke yađ, otuz çift naylon orap. Otuz ift! Hele o mücevherler!” Işıkta böcekler içeriye doluşmasın diye pencereyi kapattı. Eğer yaramazlık yapmayıp güzel güzel yatarsam Genaéva¹ efsanesini anlatacağına söz verdi.

1. Azize Geneviève; Paris'in koruyucu azizesi. (.N.)

Péter Nádas'tan sıra dışı bir aile destanı, masallar ve efsanelerle örölü olağanüstü bir kurgu.

1950'lerin Macaristan'ında annesi ölmüş, babası vatana ihanetle suçlanan, büyükannesi ile büyükbabası tarafından yetiştirilen bir çocuk: Simon. Bu iki koruyucusunun da ölümünün ardından bir gün yetkililer tarafından belirsiz bir kuruma bırakılan Simon, "aile romanı"nın içinde kayboluyor. Büyükannesiyle ilişkisi ile komşu çocuklarla oynadığı oyunlar, babasının gece yarıları yaptığı gizli ziyaretler ile büyükbabasının aile geçmişiyle ilgili anlattığı hikâyeler... Buhranlı zihninin ağlarından süzülürken birbirine karışan anıları, etrafını saran yabancılaşma ve ihanet döngüsüne dair karanlık bir tanıklık niteliği taşıyor.

Bir Aile Romanının Sonu, bir ailenin, hatta bir toplumun duygusal gerilimleri ile güvensizliklerini okura aktarmaktan çekinmeyen, cesur bir hikâye. Nádas'ın bu çarpıcı ilk romanı, şimdi Gün Benderli'nin bir o kadar çarpıcı çevirisiyle Türkçede.

